

**Diagnoza
lokalnych problemów alkoholowych, związanych z
narkotykami i przemocą w rodzinie
na terenie miasta Lipna**

I. WPROWADZENIE.

Ponieważ przyjęty na 2009 r. Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przeciwdziałania Narkomanii i Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie zawierał zadania, których realizacja umożliwiała monitorowanie na terenie Lipna stanu problemów związanych z nadużywaniem substancji psychoaktywnych i ich skutków społecznych, materiał taki zostanie zaprezentowany poniżej.

Podstawowym źródłem informacji dotyczących stanu wiedzy oraz postaw dzieci i młodzieży wobec zagrożenia substancjami psychoaktywnymi oraz przemocy jest materiał, który został załączony w całości w formie elektronicznej do niniejszej diagnozy(dostępny w biurze Rady do wglądu), będący opracowaniem wyników badania ankietowego „Młodzi Polacy o zachowaniach ryzykownych”, przeprowadzonego w 2009 roku w ramach ogólnopolskiej kampanii „Zachowaj Trzeźwy Umysł”. Badaniami objętych zostało 207 uczniów klas piątych lipnowskich szkół podstawowych oraz 145 uczniów klas drugich gimnazjów. W całej Polsce w badaniach tych wzięło udział 27630 uczniów szkół podstawowych oraz 27911 uczniów gimnazjów, jest to więc ogromna populacja ankietowanych. W tym miejscu trzeba zaznaczyć, że wyniki lipnowskie nie odbiegają w sposób istotny od badań ogólnopolskich.

Od paru lat dostrzega się kryzys w rozwoju moralnym i kulturowym dzieci oraz młodzieży. Dom rodzinny niewystarczająco wspiera emocjonalnie, co powoduje, że osamotnieni młodzi ludzie szukają wsparcia wśród często destruktywnych grup rówieśniczych. Pogłębiający się kryzys wartości lub nawet brak ich odpowiedniej hierarchii powoduje ucieczkę w antywartości, szukanie substytutów powodujących chwilowe zadowolenie i ucieczkę od problemów.

Do tego dochodzi niski poziom kulturowy, nieumiejętność wykorzystania wolnego czasu, brak zainteresowań i hobby. Powoduje to nudę i potrzebę szybkiego wyrwania się z niej. Pojawiają się w związku z tym zachowania na

granicy patologii, zagrażające zdrowemu stylowi życia i prowadzące do groźnych uzależnień.

Ogólnokrajowe badania pokazują rosnące tendencje w postawach zagrażających zdrowiu, rośnie też liczba osób nadużywających narkotyków, alkoholu, popełniających czyny niezgodne z prawem, a związane z przemocą.

Demoralizacja wiąże się ze wzrostem liczby nieletnich nadużywających alkoholu. W tych zachowaniach zauważa się niestety przewagę dziewcząt.

Rocznie policja notuje 20 tys. nowych przypadków demoralizacji wśród dzieci i młodzieży. Pojawia się więcej przestępstw dokonywanych przez osoby poniżej 13 roku życia i nierzadko pod wpływem narkotyków lub alkoholu.

Poniżej przedstawiam krótko wyniki ankiet uczniów szkół podstawowych, które można ująć w 3 grupy problemów:

a) Poziom świadomości dotyczący spożywania alkoholu w środowisku

rówieśniczym – co czwarty ankietowany wypowiada się, że w jego grupie rówieśniczej znajdują się osoby sięgające po alkohol. Biorąc pod uwagę wiek respondentów (**11 lat**) może stanowić to realne zagrożenie spowodowane myśleniem dziecka, że skoro moi rówieśnicy piją, to ja też mogę spróbować, gdyż dzieci w tym wieku kierują się głównie socjonomią moralną czyli zasadami, które pozwalają im czuć się akceptowanym i podziwianym w grupie rówieśników.

Najczęściej wymienianymi sytuacjami, w których dzieci piją alkohol są namowy przez starszych kolegów oraz udział w imprezach rodzinnych. Poważny niepokój budzą postawy rodziców, przyzwolenie lub częstowanie alkoholem prowadzi do zatarcia granic między dobrem a złem. Konsekwencją tego jest danie sobie przez dziecko prawa do picia w domu także bez wiedzy rodziców, sytuacje takie sygnalizowało co 5 dziecko. Co 20 dziecko ma przyzwolenie rodziców na okazjonalne picie drinków lub wódki, co jest kompletnie niedopuszczalne.

b) Własne doświadczenia i sytuacje związane ze stosowaniem środków

uzależniających – co 3 dziecko miało bezpośredni kontakt z alkoholem, co wskazuje na bardzo znaczne obniżenie statystycznego progu dopuszczalności i zrównanie doświadczeń dzieci z doświadczeniami gimnazjalistów. Więcej chłopców (co trzeci), niż dziewcząt (co czwarta) piło alkohol. Bardzo niepokojący jest fakt, że dzieci te piły alkohol na imprezach rodzinnych lub co gorsze po prostu z rodzicami. Na tle rodzinnym środowisko szkolne i rówieśnicze wypada dużo korzystniej. Doświadczenia z paleniem papierosów natomiast nie są duże. Spośród tej grupy nieco ponad 2,5% pali codziennie, a okazjonalnie prawie połowa palących. Chłopcy dwukrotnie częściej palą papierosy, niż dziewczęta w tej grupie wiekowej.

c) Poglądy dzieci na temat używek i przemocy – piwo jest alkoholem najłatwiej dostępnym również dla dzieci. Ok. ¼ ankietowanych uważa, że nie można się uzależnić od alkoholu pijąc piwo. Mniej niż połowa

ankietowanych dzieci uważa, że poprzez picie na imprezach ludzie dorośli mogą wpaść w nałóg. Dziewczeta mają większą świadomość możliwości uzależnienia się od alkoholu niż chłopcy. Świadomość dzieci klas piątych, dotycząca możliwości uzależnienia się od alkoholu przez spożywanie go w tym wieku, jest dość duża. Zdecydowana większość ankietowanych uczniów zdaje sobie sprawę, że można wpaść w nałóg pijąc alkohol w wieku 11-12 lat. Prawie wszystkie ankietowane dzieci zdają sobie sprawę z tego, że można dobrze bawić się bez używania alkoholu. Jednak procentowo dwa razy więcej chłopców niż dziewcząt uważa, że impreza bez alkoholu jest nudna. Niepokojące są wyniki badań dotyczące poziomu świadomości dzieci o szkodliwości palenia marihuany. Co 8 ankietowany uczeń klasy piątej jest przekonany, że paląc marihuanę nie można uzależnić się od narkotyków.

Pytania ankietowe dotyczyły również przemocy. Niemal połowa ankietowanych chłopców i ok. ¼ dziewcząt daje sobie prawo do zastosowania przemocy w ważnych sytuacjach. Uzasadnieniem użycia przemocy zarówno dla chłopców jak i dziewcząt jest obrażenie rodziny lub kolegów, poczucie krzywdy moralnej lub fizycznej (ktoś się ze mnie naśmiewa). Dzieci w tym wieku są bardzo wrażliwe na krytykę a jednocześnie nie posiadają umiejętności rozwiązywania konfliktów w sposób ugodowy, zwłaszcza w grupie rówieśniczej.

Zadaniem dorosłych (rodziców, nauczycieli, przedstawicieli środowisk lokalnych) jest więc przeciwdziałanie ryzykownym zachowaniom uczniów, takim jak zażywanie narkotyków, picie alkoholu, palenie papierosów, stosowanie przemocy itp. Chcąc stymulować rozwój społeczny i moralny, należy dzieci i młodzieży stawiać zadania ukierunkowane na wzmocnienie pozytywnych zachowań, wspierać ją w tym, co dobre, wydobywać z niej to, co najpiękniejsze i najcenniejsze, przygotować do umiejętnych i dobrych wyborów w życiu.

Eliminowanie czynników ryzyka może być jednak skuteczne tylko wtedy, gdy wzmocni się czynniki chroniące, do których należą: pozytywne wzorce zachowań, właściwe i ciekawe zagospodarowanie czasu wolnego, wprowadzenie zadań wymagających zdrowej rywalizacji opartej na współpracy, przynależność do pozytywnej grupy rówieśniczej.

II. PROBLEMY SPOŁECZNE SPOWODOWANE NADUŻYWANIEM ALKOHOLU, NARKOTYKÓW ORAZ PRZEMOCĄ PRZYMIESZKAŃCÓW LIPNA.

Do zilustrowania tej grupy problemów wykorzystane zostały informacje uzyskane z:

- Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lipnie
- Komendy Powiatowej Policji w Lipnie
- Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Lipnie
- MKRPA w Lipnie.

1. Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy społecznej w Lipnie wskazują, że w roku 2009 z pomocy ośrodka skorzystało 289 rodzin w ilości 575 osób z problemem alkoholowym, narkomanią i przemocą w rodzinie. Łączna pomoc wydatkowana dla tych osób wyniosła **761 322 zł.**

2. Z informacji uzyskanej z Komendy Powiatowej Policji w Lipnie wynika, że w 2009 roku na terenie powiatu lipnowskiego :

- z miejsc publicznych izolowano **266 nietrzeźwych osób**
- ujawniono **442 nietrzeźwych kierowców** (art.178 a kk) w tym :
wszczęto 239 postępowań przygotowawczych dot. Prowadzenia pojazdów w stanie nietrzeźwości i 203 postępowań dotyczących nietrzeźwych rowerzystów
- zabezpieczono **135** litrów alkoholu nielegalnego pochodzenia
- ujawniono **7 nieletnich** spożywających alkohol
- ujawniono **583 wykroczenia** z art. 43 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, w tym:
 - a) przesłano **38 wniosków** do Sądu grodzkiego
 - b) ukarano mandatem karnym **532 osoby**
 - c) zastosowano pouczenie wobec **274 osób**
- przeprowadzono ogółem **667 interwencji**, w tym:
 - a) 245 dotyczących przemocy w rodzinie z zastosowaniem procedury „ Niebieskiej Karty”
 - b) ujawniono 2 nietrzeźwe kobiety sprawczynie przemocy domowej
 - c) ujawniono 215 nietrzeźwych mężczyzn sprawców przemocy domowej
 - d) zatrzymano z interwencji domowej w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych w KPP Lipno 215 nietrzeźwych mężczyzn
 - e) w skali całego powiatu obecnych w mieszkaniu było 122 małoletnich osób podczas interwencji domowych, gdzie stosowana była przemoc w rodzinie
 - f) nadzorem dzielnicowych na terenie Lipna objęto 66 rodzin patologicznych zagrożonych przemocą w rodzinie i alkoholizmem

- wszczęto **63 postępowania** przygotowawcze z art. 207 & 1 kk (fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną), które w 43 przypadkach zakończono aktem oskarżenia
- skierowano **309 kierujących pojazdami w stanie nietrzeźwym** na badania lekarskie

Najbardziej zagrożone problemami uzależnienia, przemocą w rodzinie i marginalizacją społeczną są nadal ulice : Komunalna, Sierakowskiego, Kilińskiego i pl. Dekerta.

Zespół ds. Prewencji Kryminalnej Nieletnich i Patologii KPP w Lipnie oraz dzielnicowi na bieżąco współpracują ze szkołami MKRPA, PCPR, PCK, kuratorami sądowymi, placówkami służby zdrowia i lokalnymi mediami w zakresie przeciwdziałania zjawiskom patologicznym i szukania rozwiązań problemów już zaistniałych.

3. **Z informacji uzyskanych z Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Lipnie** wynika , że :

- W 2009 roku na Oddziale Psychiatrycznym II (obejmującym opieką mieszkańców powiatu lipnowskiego) było leczonych **138 pacjentów z** objawami uzależnienia od alkoholu z miasta Lipna. Na oddziałach psychiatrycznych nie ma zatrudnionych specjalistów psychoterapii uzależnień bądź instruktorów terapii, jednak ograniczony kontrakt z Kujawsko-Pomorskim Oddziałem NFZ na leczenie psychiatryczne nie pozwala na realizację zadań z tego zakresu.

- ### 4. **Z działań MKRPA w Lipnie** wynika, że coraz więcej osób korzysta z dostępnych na terenie miasta form pomocy, terapii i konsultacji adresowanych do rodzin, w których występuje alkoholizm, narkomania i przemoc. **W roku 2009 do Zespołu Interwencyjno-Motywuującego MKRPA w Lipnie** wpłynęło **71 zgłoszeń** w sprawach alkoholizmu członka rodziny oraz przemocy. W związku z tymi zgłoszeniami Zespół przeprowadził rozmowy z 203 osobami nadużywającymi alkoholu i ich bliskimi. W stosunku do 3 osób skierowano wnioski do Sądu Rodzinnego. Wiele zgłoszonych osób udało się zmotywować do abstynencji. Osoby te są stałymi uczestnikami zajęć terapeutycznych oraz członkami grup wsparcia.
- W Punkcie Konsultacyjnym MKRPA dla uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu** odbyło się **51 dyżurów**, podczas których przeprowadzono **236 rozmów indywidualnych**.
- Z terapii grupowej** skorzystało wiele nowych osób (średnio w spotkaniu uczestniczyło 8-15 osób).

Grupa wsparcia dla współzależnionych odbyła **51 spotkań**.

Systematycznie na spotkania uczęszczało średnio 8-10 osób.

Ok. 100 osób – członkowie grupy AA i ich bliscy wzięło udział w Ogólnopolskich Spotkaniach Trzeźwościowych w Licheniu i Częstochowie.

W Punkcie Konsultacyjnym dla Ofiar Przemocy odbyło się **51 dyżurów**, podczas których udzielono potrzebującym ponad 70 indywidualnych porad prawnych, z czego 65% dotyczyło bezpośrednio spraw związanych z przemocą w rodzinie, a 35% dotyczyło spraw z zakresu ustalenia ojcostwa, prawa spadkowego itp.

Przy Telefonie Zaufania działającym przy Urzędzie Miasta Lipna pełnili nieodpłatnie dyżury członkowie MKRPA, podczas których udało się większości zgłaszających się osób zachęcić do osobistego kontaktu z terapeutami uzależnień zatrudnionymi na potrzeby miasta Lipna.

Kontynuował pracę na ulicach miasta pedagog uliczny, dzięki któremu utworzony został przy Parafii Bł. Kozala w Lipnie **Młodzieżowy Klub Profilaktyczny** dla młodych ludzi, mających kontakt z narkotykami. Opieką objętych zostało 25 osób.

III. STAN ZASOBÓW UMOŻLIWIAJĄCYCH DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE I NAPRAWCZE NA TERENIE LIPNA.

1. Charakterystyka miasta- ludność:

- * Liczba mieszkańców ogółem - 14 804 osoby
- * Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (do 18 roku życia) - 3 267 osób
- * Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym (kobiety 18-60 lat, mężczyźni 18-65 lat) - ok. 9 600 osób
- * Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym - ok. 2 000 osób

2. Rynek alkoholowy:

- Liczba mieszkańców miasta przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych do 4,5% (piwo) - ok. 296 osób
- Liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych od 4,5% do 18% - ok. 320 osób
- Liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych powyżej 18% - ok. 495 osób

3. Instytucje i organizacje:

Na terenie miasta Lipna funkcjonują następujące instytucje prowadzące działalność profilaktyczną oraz włączające się w proces naprawy skutków nadużywania substancji psychoaktywnych:

- **Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lipnie**, która jest inicjatorem i koordynatorem wszystkich działań związanych z zapobieganiem alkoholizmowi, narkomanii i przemocy w rodzinie. W ramach swych działań profilaktycznych komisja prowadzi:
 - **6 świetlic środowiskowych dla dzieci** – „Tęcza” przy MOPS, „Fantazja” przy Publicznym Gimnazjum Nr 1, „Miś” przy ZSS, „Promyki” przy Szkole Podstawowej Nr 3, „Arka” przy Szkole Podstawowej Nr 5 oraz „Stokrotka” przy szkole Podstawowej Nr 2 w Lipnie. W roku 2009 uczęszczało do nich łącznie **120 dzieci w wieku 6-16 lat, w tym niepełnosprawnych 29.**
 - **3 Punkty Konsultacyjne**- dla uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz dla ofiar przemocy
 - **Grupa wsparcia dla uzależnionych AA**
 - **Grupy wsparcia dla współuzależnionych AlAnon**
 - **Terapia dla uzależnionych i współuzależnionych** od alkoholu i narkotyków oraz **DDA** (dla dorosłych dzieci alkoholików)
 - **Telefon Zaufania**
 - **Młodzieżowy Klub Profilaktyczny** dla osób mających kontakt z narkotykami
- **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Lipnie** zatrudniająca pedagogów, psychologów i logopedów. Zajmuje się diagnozowaniem przyczyn trudności edukacyjnych, wychowawczych, społecznych i innych. Opracowując programy naprawcze współpracuje ze szkołami i rodzicami badanych uczniów.
- **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipnie** prowadzi rozeznanie potrzeb środowiska, świadczy pomoc finansową, socjalną, prawną i rzeczową osobom uzależnionym i członkom ich rodzin.
- **Komenda Powiatowa Policji oraz Sąd Rejonowy w Lipnie** w zakresie rozpoznawania i karania przestępczości w związku z nadużywaniem alkoholu oraz przeciwdziałania zjawisku przemocy. Zespół ds. Prewencji Kryminalnej Nieletnich i Patologii na bieżąco współpracuje ze szkołami prowadząc akcje edukacyjno- profilaktyczne.
- **SP ZOZ, organizacje społeczne (PCK, PCPR), kościoły katolickie, Caritas, pedagodzy szkolni**- w ramach własnych kompetencji
- **Powiatowa Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna**- w zakresie profilaktyki zdrowotnej, w tym również uzależnień.

Wszystkie wymienione wyżej instytucje i organizacje współpracują z sobą powiadamiając się wzajemnie o problemach w rodzinie, podejmują wspólne działania np. wspólne kampanie profilaktyczne lub szkolenia grup zawodowych z zakresu profilaktyki uzależnień czy przemocy w rodzinie.

4. Profilaktyka:

W działalności profilaktycznej prowadzonej na terenie miasta Lipna ważną rolę odgrywają placówki oświatowe, w których działaniom Komisji poddawane są dzieci i młodzież. W roku 2009 miasto Lipno po raz kolejny wzięło udział w **Ogólnopolskiej Kampanii „Zachowaj Trzeźwy Umysł”**, która realizowana była przy współudziale dyrekcji szkół i pedagogów szkolnych. (szkoły podstawowe i gimnazja). Celem kampanii było ukazanie dzieciom i młodzieży alternatywnych dla używek i nałogów form spędzania czasu wolnego- w sporcie, kulturze i rekreacji.

W 2009 roku **uczniowie lipnowskich szkół podstawowych i gimnazjów** obejrzało spektakle profilaktyczne wystawione przez Krakowski Teatr Profilaktyczny „Kurtyna”.

Zrealizowaliśmy także serię spotkań o charakterze profilaktyczno- edukacyjnym z zakresu przeciwdziałania narkomanii, obejmując nimi ok. 1600 uczniów lipnowskich placówek oświatowych.

Przeprowadzonych zostało ponadto 7 wykładów w ramach ogólnopolskiej kampanii „Sprawdź, czy twoje picie jest bezpieczne”, w których uczestniczyło łącznie ok. 1500 osób. Wykłady realizowane były w kościele Bł. M. Kozala w Lipnie.

Zorganizowaliśmy także po raz czwarty Biesiadę Bezalkoholową, na której bawiło się doskonale ponad 90 osób (trzeźwych alkoholików i członków ich rodzin).

5. Lecznictwo odwykowe:

Na terenie Lipna brak Oddziału Odwykowego dla uzależnionych od alkoholu, istniejący w SP ZOZ II Oddział Psychiatryczny prowadzi jedynie diagnozę, leczenie farmakologiczne i detoksykację osób uzależnionych. Osoby uzależnione, które dobrowolnie chcą podjąć leczenie odwykowe, dzięki bardzo dobrej współpracy z Wojewódzkim Ośrodkiem Terapii Uzależnień i Współuzależnień w Toruniu kierujemy na terapię do tej placówki.

Na terenie Lipna funkcjonuje jedna Poradnia Terapii Uzależnień od Alkoholu, w której zatrudnieni są : 2 lekarzy, 3 pielęgniarki oraz psycholog.

6. Wnioski.

Przedstawiona wyżej diagnoza daje obraz rozmiarów problemów dotyczących problemu uzależnień oraz zakresu działań podejmowanych przez MKRPA oraz pozostałe instytucje na rzecz zwalczania jego skutków oraz profilaktyki.

Na podkreślenie zasługuje fakt systematycznego poszerzania oferty pomocowej dla osób uzależnionych i członków ich rodzin. W roku 2010 jeszcze większy nacisk zostanie położony na działania o charakterze profilaktycznym – z zakresu profilaktyki narkomanii i przemocy w rodzinie oraz uczące dzieci i młodzież sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych bez sięgania po środki psychoaktywne. Zamierzamy też w szerszym jeszcze zakresie dotrzeć do rodziców uczniów, mając na uwadze zwłaszcza wyniki ankiet, świadczące o małej wiedzy rodziców związanej z pobłażliwym stosunkiem do częstowania własnych dzieci alkoholem w domu.

Zamierzamy podjąć także próbę podjęcia działań w kierunku utworzenia na terenie Lipna Oddziału Odwykowego, zatrudniającego terapeutów uzależnień. Członkowie MKRPA w Lipnie wyrażają nadzieję, że uda nam się pozyskać sojuszników na drodze do realizacji przedstawionych działań, co pomoże odmienić na lepsze los wielu rodzin.